Strandkolonier i Skåne 2024.

Bengt Legnell

Lite bakgrundsinformation

Att det går allt sämre för backsvalan är allmänt känt. Fram till slutet av 1900-talet hade upp till 2/3 av den svenska populationen flyttat från sina naturliga häckplatser in i den mångfald av kommersiella grustäkter som förser vårt samhälle med sand och grus. När dessa täkter storskaligt lade ner verksamheten i början av detta millennium, ja, då försvann kolonierna därifrån.
Här i Skåne finns det fortfarande kvar backsvalekolonier som häckar i naturliga strandbranter – något länet är nästan helt ensam om jämfört med övriga riket. Dessa finns främst utmed kusten mellan Ravlunda skjutfält och Svarte samt runt Landskrona och ön Ven i Öresund. (Som jämförelse kan nämnas att backsvalan nu nästan helt är utgången från Mellansverige – Södermanlands, Stockholms, Uppsala och Västmanlands län. Från att hyst en stor del av den svenska backsvale-populationen fram till början av 2000-talet, rapporterades det endast ca 10 kolonier totalt i denna region som tillsammans hyste ett par hundra par 2024. Nämnas bör att samtliga av dessa kolonier är belägna i kommersiella grustäkter.)
Kolonierna som häckar i naturliga strandkanter utmed den Skånska kusten kan komma att spela en allt större roll för bevarandet av backsvalan som svensk häckfågel när grustäkter inte längre kan husera backsvalekolonier. Över hälften av häckande backsvalor i Skåne återfinns i dessa naturliga, strandnära kolonier.

Årets inventering

För fjärde året i rad inventerades kuststräckan från Hörte i syd upp till Ravlunda skjutfält. (sträckan från Hörte ner till Trelleborg och Falsterbonäset är fortfarande inte inventerad. Dock har det inte rapporterats häckningar i strandklinterna utmed denna sträcka på många år) Ven inventerades ingående. Tyvärr hann jag inte med att närmare studera kolonierna vid Ålabodarna/Glumslövs Backar norr om Landskrona. Jag observerade dock att det här fanns backsvalor under häckningstid.
Totalt kartlades sju kolonier mellan Ravlunda skjutfält och Svarte samt sex kolonier på ön Ven.
Stormen från öst som drog in hösten 2023 omformade samtliga branter högre än ett par meter utmed hela denna sträcka. Således var samtliga hål nygrävda (vilket även var fallet 2023)

Höststormen 2023 omformade nästan samtliga högre strandkanter utmed Hanöbukten. Vid Ravlunda (foto) bildades en nästan 1 km lång kant. Tidigare gick strandgräset ända ner till sandstranden. Tyvärr ratade svalorna dessa till synes fina kanter. Förmodligen är sanden fortfarande för porös med ras till följd.

Ras är en av de största farorna för en backsvalekoloni. Flera av kolonierna utmed den skånska sydöstkusten försvann eller decimerades kraftigt därför att branterna som bildats efter höststormen var alltför rasbenägna. Bild två visar delar av en koloni som utsatts för ras. Bokammaren med levande ungar syns till vänster. Nedanför kolonin låg ett 10-tal fortfarande levande ungar. (foton av raserad koloni vid ett tidigare tillfälle)

Två kolonier försvann sedan 2023; Hagestads naturreservat samt Kyls Havsbad (det fanns ett par i en närliggande stranddyna) En ny koloni rapporterades vid Lödderups Camping.
På Ven ökade antalet något – 1116 bohål 2024, 896 bohål 2023. Hålen var nygrävda både 23 och 24. Den stora kolonin vid den höga branten nedanför Ales stenar vid Kåseberga var helt försvunnen i år. En mindre del av denna population flyttade till en ny brant 200 meter väster om Kåseberga hamn. Kolonistorlekarna vid Vik/Orelund och Ravlunda minskade kraftigt jämfört med föregående år. Totalt räknades 1780 bohål 2024 jämfört med 1841 bohål 2023. Hålen var nygrävda båda åren vilket gynnar jämförelser. På fastlandet – Ven frånräknad, räknades 615 hål 2024 jämfört med 716 bohål 2023. Hålen var nygrävda båda åren.
Häckningar mellan stenblock fanns i Landskrona, Skanör, Trelleborg, Gislöv samt Kiviks hamnar

Resultat

Ven: Vädret var inte med oss när dotter-dotter och jag gav oss av. Regn och rusk, höga branter, hala stenar, en djungel med två meter höga brännässlor kunde inte stoppa oss. Vi hittade 7 kolonier med sammanlagt 1102 bohål (se Artportalen för detaljer) Samtliga hål var nygrävda för året. Pga. vädret var det svårt att bedöma aktiviteten runt kolonierna.
Det fanns gott om Ejder, både pullis och ungfåglar i vattnen runt ön.

Bohål			
2021	2022	2023	2024
1200	1277	896	1102

Dotter-dotter på Ven

Pga svårigheter att ta sig fram i terängen missade vi en koloni 2023. Förmodligen fanns det detta år ungefär lika många hål som 2024. Populationen på ön verkar vara stabil. Hålen var nygravda både 2023 och 2024.
Vid besök juni 15, 2024.
Koloni 1: 55.892242,12.715922 =10+40 bohål. Koloni 2: 55.891360,12.699815 = 150 +130 bohål.
Koloni 3: 55.8901147,12.706246 Gammal brant, ingen häckning. Koloni 4: 55.890369,12.707672 – 55.890827,12.710427 långsträckt koloni = 50+20+100+20+20+10+30 bohål.
Koloni 5: 55.898038,12.693362 = 30 bohål. Koloni 6:55.905512,12.682883 – 55.901838,12.687440 långsträkt koloni, 20+20+39+20+53+30+85+35 bohål.
Koloni 7: 55.9141,12.665985 – 55.914116,12.667842 långsträckt koloni, 60+50+20 bohål
Koloni 8: 55.921333,12.681255 = 60 bohål
Kolonierna 1-6 är belägna i ca 30 meter höga klinter runt öns sydöstra – sydvästra del, 7-8 är belägna i 3-4 meter höga kanter runt öns västra – norra del.

Ruthbovägen: I år fanns en liten och en större koloni här, båda nygrävda i en ny del av branten. 10 hål + 104 hål när besök gjordes juli 02. Det var mycket aktivit runt kolonierna, vilket tyder på att många av bohålen var aktiva. Kolonierna var belägna ca. 50 meter från varandra.
55.426180,13.738916 – 55.426110,13.739752.

2020-2021 fanns även en koloni ca. 1 km öster om Ruthbovägen. Denna är nu borteroderad och igenvuxen.

Löderups Camping (Löderups strandbad) Denna lilla koloni rapporterades första gången 2023. 2024 fanns två kolonier med vardera 6 bohål ca. 50 meter från varandra. Kolonierna är belägna i 1½-2 meter höga strandkanter. 8 backsvalor sågs vid denna lokal juli 07.

En familj från campingen hade slagit sig ner precis framför den ena kolonin helt ovetande om dess existens. Jag placerade då en informationsskylt framför kolonin vilket fångade stort intresse från familjens två pojkar. Observera att det dagen innan grävts precis under kolonin. Av skrapmärken misstänker jag att det var en hund.

Hammas Backar. Denna lokal, tillsammans med Kåseberga har de utan jämförelse största och långsiktigt mest betydelsefulla kolonierna utmed den Skånska fastlandskusten. I år registrerades två kolonier vid Hammars backar. En ny brant 55.408943,13.999890 med 6 bohål i en 3-4 meter hög strandkant ca. 6-700 meter nordväst om huvudkolonin. Den stora kolonin -55.402803,14.011931, med 167 bohål hade i år flyttat till en ny, lägre brant, ca.10 – 15 meter hög, nordväst om branten där kolonin legat de senaste åren. Det var mycket aktivitet i denna koloni 20-30 av hålen hade pullis som tittade ut. Det fanns även ett 40-tal hål i den gamla branten några gamla, övriga hål hade ingen aktivitet och verkade övergivna.

Antal bohål.

2024	2023	2022	2021	2020	2009	2001
173	220	251	310	100	100	200

(2021 – 2024 från egen inventering. I övrigt uppgifter från Artportalen som troligen härrör från antalet sedda fåglar)

Nämnas bör att dessa kolonier, såväl som kolonierna vid Kåseberga, utsätts för störningar från sk. ”hanggliders”. Ibland, när väder och vind tillåter, flyger 15 gliders eller fler samtidigt utmed häck-branten oavbrutet från morgon till kväll. Denna aktivitet ökar årligen med besökare från hela Nord-europa. Jag är osäker på hur detta påverkar häckningarna.

Kåseberga. Höststormen omformade de 30-40 meter höga strandbackarna ordentligt och de två kolonierna – den ena 5-600 meter öster om Kåseberga, den andra en knapp kilometer väster om hamnen. I år, för första året sedan jag startade detta projekt fanns ingen häckning i endera av dessa två branter. Istället hade en mindre grupp svalor valt att häcka i en nyformad 3-4 meter hög brant endast ett par hundra meter väster om byn -55.381806,14.059596. Kolonin bestod av två grupper 70+20 bohål ca. 40 meter ifrån varandra. Mycket aktivitet och många pullis i hålen. (såg ungar i ca 20% av hålen)

2024 fanns endast en koloni med totalt 90 bohål vid Kåseberga. Drygt 80 svalor svärmade här.

År	Östra kolonin	Västra Kolonin	Ej specificerad
2023	40hål/60ex	75hål/80ex	
2022	4hål/3ex	250hål/100ex	
2021	50hål/10ex	130hål/50ex	
2020	50hål/50ex	?	
2019	100hål/100ex	?	
2018	?	80hål/80ex	
2017	?	85hål/85ex	
2015	?	50hål/50ex	
2013			noterad
2008		30hål/30ex	
2004	60ål/100ex	?	
1998			noterad
1982			70hål/70ex

Australiska surfaren Jordan blev imponerad av kolonin (bakom, till höger) vid Kåseberga.

Hagestads Naturreservat – Sandhammaren. 2022 – 2023 rapporterades en koloni med ca 20 bohål från Hagestads Naturreservat 55.377168,14.153194. Denna koloni var borta vid besök juli 07. Jag gick hela sträckan från Löderup till Mälarhusen utan att se spår av häckning. Speciellt utmed Hagestads Naturreservat finns 2-4 meter höga potentiella branter. Kanske nästa år?

Kyls Havsbad. 55.439051,14.241672 Efter vinterstormarna 2022 formades en 1-1½ meter hög stranddyna som koloniserades av backsvalor med 30 bohål 2022. 2023 räknades 15 bohål. 2024 var stranddynan borta. Således ingen häckning.
Ca.500 meter söder om Kyl 55.432568,14.235732, vid Borrby havsbad, registrerade jag juni 05 ett par som grävde ett bohål. Osäkert om häckningen fullbordades.

Viks Hamn – Orelund. Hela kust-sträckan från Viks Hamn och upp till Knäbäckshusen hade omformats av vinterstormarna. Flera. I mitt tycke, lämpliga branter finns här. Tyvärr verkar svalorna inte instämma. Troligen är den puder-fina sanden alltför porös med flera nya stora ras till följd. Ett antal backsvalor häckade dels vid Viks bunker och nedanför Orelunds äppelodlingar. Samtliga hål var grävda i nya 3-6 meter höga branter. Avståndet mellan bunkern och Orelund är ca. 1 km. Svalorna har genom åren koloniserat olika branter utmed denna sträcka – oftast runt bunkern, men vinterstormen 2022 skapade en bra brant vid Orelund, där svalorna häckade för första gången 2022. Det finns även obekräftade uppgifter från tidigare år om häckning vid Knäbäckshusen.

År	Viks Bunker	Orelund
2024	7Hål/3ex	45Hål/52ex
2023	45hål/50ex	70hål/80ex
2022	7Hål/2ex	120Hål/70ex
2021	182hål/70ex	---
2020	225hål/80ex	---
2008	10Hål/20ex	---
2003	130Hål/30ex	---

Det har även under ett par år funnits en koloni i en upplagd sandhög hos Österlens golfklubb som ligger precis ovanför denna lokal

Vitemölla Badhotell – Kiviks Kapell. Dessa två lokaler ligger ca. 600 meter från varandra och under tidigare år cirkulerade svalorna emellan dessa. Kolonierna är belägna i en mycket låg – ca. 1-1½ meter strandkant. Sedan 2022 växte kanten vid Kiviks Kapell igen och ingen häckning har skett där sedan dess.

Nämnas bör att det även finns en mindre koloni – ca 3-5 par, som häckar mellan stenblocken i Kiviks hamn åtminstone sedan 2022.

Byalaget i Vitemölla ställde upp med att gräva till kanten nedanför badhotellet. Denna insatts gav bra resultat och 14 nygrävda bohål registrerades – förra året häckade endast 2 par.

År	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Vitem	14;10	10;4	20;30	---	7;7	---	---	---	2;4	---	---	---	3;2	---
Kivik	—	?;2	?;1	30;6	---	?;1	bobes	?;40	?;10	?;20	?;20	?;50	?;7	?;10

Vitemölla = Vitemölla badhotell, Kivik = Kiviks Kapell. Första siffrorna i rutorna anger antal bohål, siffrorna efter semikolon anger antal exemplar. Där ett frågetecken angetts har rapportören till Artportalen – AP. endast angivit ”Bobesök” utan att ange antal bohål. Där --- angetts finns ingen information på AP

Ravlunda Skjutfält. Stormen i september 2023 omformade radikalt kusten här. Där det tidigare år endast funnits ett par ca. 20 – 50 meter långa branter där sanden frilagts fråm strandgräs, hade stormen skapat en ca. 1 km lång kant. (se foto) utan strandgräs och toppen av den 5-8 meter höga kanten sluttade vertikalt ner för att sedan slantas ut. Den finkorniga sanden verkar lös, med många nya ras sedan stormen som blåste in österifrån i höstas.

En ny, nästan kilometerlång, skärning utmed kusten vid Ravlunda skjutfält. Tidigare år växte strandgräs ända ner till sandstranden.

I år räknades 55 bohål (25+9+3+6+12) spridda utmed den nästan kilometerlånga kanten (55.735275,14.193764 – 55.741456,14.193723).Det var inte mycket aktivitet utmed kanten under besöket juni 16 så det är osäkert hur många av hålen som var aktiva häckningshål.

2024: 55 nygrävda bohål i ny branter. 10 ex sågs.
2023: 75 nygrävda hål i ”ursprunglig brant”, 55.741456,14.193723. 50 ex sågs
2022: 100 nya/gamla hål i ”ursprunglig” brant. 10 ex sågs. Möjligt flyttade delar av kolonin till en upplagd hög i närheten
2021: 200 bohål. 100 ex sågs i ”ursprunglig brant”.
2020: 100 bohål. 20 ex sågs. Osäkert hur många hål som var aktiva eller var kolonin var belägen.
2019: 100 bohål. 20 ex sågs. -”-
2018: 100 bohål. 20 ex. -”-

Uppgifter om kolonistorlek – antal bohål, mellan åren 2021 – 2024 härstammar från min egen inventering som genomfördes efter det svalorna förmodas ha grävt färdigt sina bohål under perioden mellan juni 15 – juli 07.
Uppgifterna till och med 2020 härstammar från Artportalen – AP. Ibland finns flera rapporter under samma tidsperiod från samma koloni. Största antalet har då använts. I något fall har det endast funnits en rapport till AP som gjorts i maj månad då kolonin förmodligen inte var färdiggrävd.
Många tack till Skånes Ornitologiska Förening som hjälpt till att genomföra projektet, bl.a. med de info-skyltar som satts upp framför kolonierna.

legnell@hotmail.com Tel: 0707741777

Kontinuerliga ras i branterna har försvårat årets häckning vid Ravlunda, Viks Hamn och Kåseberga.